

відображено застосування методу статистичного моделювання та прогнозування на прикладі кластерного утворення в туризмі; обґрунтовано відмінність напрямів проведення статистичного аналізу залежно від потреб окремих суб'єктів туристичного господарства.

Отже, вибір методики аналізу – один з важливих етапів, що значною мірою визначає обсяг та ефективність всієї аналітичної роботи. В свою чергу дані дослідження можуть використовуватись як основа методично-аналітичного забезпечення туристичних підприємства АПК в Україні.

Список використаної літератури

1. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / Уклад.: В.А Смолій., В.К. Федорченко, В.І. Цибух. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2006. – 372 с.
2. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні / В.Ф. Кифяк. – Чернівці: Книги-XXI, 2003. – 300 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/books_ukr/kyfjak_3.htm
3. Музиченко-Козловська О.В. Економічне оцінювання та регулювання туристичної привабливості території: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.02.03 / О.В. Музиченко-Козловська; Національний ун-т "Львівська політехніка", – Л., 2007. – 21с.
4. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія: Навч. посібник для ВНЗ / Н. В. Фоменко; Ін-т менеджменту та економіки "Галицька акад.". – К. : Центр навч. літ., 2007. – 311 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/books_ukr/fomenko23.htm
5. Цал-Цалко Ю.С. Статистичний аналіз фінансової звітності: теорія, практика та інтерпретація: Монографія / Ю.С. Цал-Цалко; Житомирський державний технологічний університет. – Ж., 2004. – 506 с.

УДК 631.1:336.64

СПЕЦИФІКА ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ

О.С. Кривоконь, к.е.н., доцент,

Л.І. Федоришина, к.і.н.

Вінницький національний аграрний університет

In article prominent features of agricultural production and their influence on specificity of carrying out of the internal and external financial analysis at the agrarian enterprises are presented.

В статье представлены характерные особенности сельскохозяйственного производства и их влияние на специфику проведения внутреннего и внешнего финансового анализа на аграрных предприятиях.

Вступ. Сільськогосподарське виробництво є важливою галуззю економіки України. Агропромислова політика на сьогодні націлена на те, щоб збудувати її високоефективною та суттєво підвищити надійність продовольчого забезпечення країни, а також покращити її якість. Поставлене завдання проведення докорінної перебудови економічних відносин у сільському господарстві.

Сутність економічної реформи у сільському господарстві полягає в тому, щоб надати сільським жителям можливості для прояву самостійності, та підприємницької ініціативи,

переборюючи відчуження сільських працівників від власності. При цьому всі господарські формування можуть тісно взаємодіяти у соціально-економічній структурі суспільства, конкурувати між собою та в подальшому доводити свою ефективність і перспективність.

Основними шляхами вирішення цих завдань є: підвищення демократизації господарського життя, подальша приватизація державного майна, удосконалення господарських форм управління, перехід до цивілізованої ринкової економіки. Велику значення у вирішенні цих завдань відіграє фінансовий аналіз діяльності підприємств, методика якого направлена на обґрунтування планів фінансового розвитку господарства і відповідних управлінських рішень; систематичний контроль за їх виконанням; вивчення впливу факторів на фінансовий стан суб'єктів господарювання і розробку заходів стосовно використання можливостей підвищення ефективності використання фінансових ресурсів та налагодження взаємовигідних фінансових взаємовідносин.

У вітчизняних наукових публікаціях питання фінансового аналізу розроблені й висвітлені недостатньо, навчально-методична література такої тематики в галузі сільськогосподарського виробництва взагалі представлена, на жаль, лише одним навчальним посібником [2].

Виклад основного матеріалу. По своєму змісту і завданням фінансовий аналіз в сільськогосподарському виробництві майже не відрізняється від такого аналізу в інших галузях національної економіки, однак він має деякі особливості в методиці його проведення, що обумовлені специфікою цієї галузі виробництва. Результати господарської діяльності сільськогосподарських підприємств багато в чому залежать від природно-кліматичних умов. Оскільки посуха, дощі, морози та інші природні явища можуть значно погіршити показники по збору урожаю, знизити продуктивність праці та інші показники, при фінансовому аналізі слід враховувати природно-кліматичні умови кожного року та кожного окремо взятого аграрного підприємства. Для отримання правильних висновків про результати фінансово-господарської діяльності показники поточного року повинні співставлятись не з минулим роком, як це проводиться на промислових підприємствах, а з середніми даними за 3 – 6 і більше років.

Для сільськогосподарської галузі характерна сезонність виробництва. У зв'язку із цим на протязі року неритмічно використовуються як трудові ресурси, так і техніка, сировинні матеріали, нерівномірно реалізується виготовлена продукція, а від так надходить виручка від реалізації. Так, зернозбиральні комбайни можуть бути використані тільки 15 – 25 днів в рокові, сівалки – 6 – 10, картоплезбиральні комбайни – 25 – 30 днів. Цю особливість також слід враховувати при аналізі таких показників, як забезпеченість і використання фінансових ресурсів.

В сільському господарстві технологічний процес виробництва досить тривалий та не співпадає із робочим періодом. Більшість показників можна розраховувати лише в кінці року. В зв'язку із цим найбільш повний аналіз у галузі рослинництва можна зробити тільки по результатам звітного року. На протязі року аналізується виконання плану агротехнічних заходів по періодах сільськогосподарських робіт.

Сільськогосподарське виробництво пов'язане із живими організмами. Тому на рівень його розвитку впливають не тільки економічні, але й біологічні, хімічні та фізичні закони, які ускладнюють визначення впливу факторів на результати господарської діяльності. В той же час облік дії цих законів має виключно важливе значення при фінансовому аналізі діяльності суб'єктів господарювання.

Основним засобом виробництва в сільському господарстві є земля, природні особливості якої нерозривно пов'язані із кліматичними умовами. На відміну від інших галузей національної економіки, де точно відома економічна ефективність і виробнича потужність всіх фондів, продуктивність землі не піддається точному обліку і під впливом різних визначальних факторів змінює природний та економічний характер. При цьому земля як головний засіб виробництва не тільки не зношується, але й, навпаки, покращується, якщо її правильно використовувати. І на кінець, однією з особливостей цього засобу виробництва є те, що земля дуже універсальна. Відомо, що в промисловості на окремому заводі, як правило, можна здійснювати виробництво тільки відповідного виду продукції. В сільському господарстві на одній і тій же землі можна виробляти багато чисельні види продукції. В результаті їй притаманні такі особливості, як універсальність виробництва, слабка концентрація, багатогалузевий характер, більш низький рівень продуктивності праці. У зв'язку з цим фінансовий аналіз повинен надати допомогу керівництву високопродуктивно використовувати фінансові ресурси для покращення властивостей землі, послідовно розвивати найбільш прибуткові та ефективні в умовах конкретного господарства напрямки виробництва.

Сільське господарство відрізняється від інших галузей виробництва також тим, що в ньому частина продукції використовується на власні цілі як засоби виробництва: насіння, корми, тварини. Тому товарна продукція, як правило, набагато менше валової у співставних цінах.

Із врахуванням специфіки сільського господарства для оцінки діяльності сільськогосподарських підприємств використовуються ряд специфічних показників (урожайність, продуктивність худоби, жирність молока і ін.) Загальні показники, які застосовуються у всіх галузях народного господарства (собівартість продукції, прибуток, рентабельність, оборотність засобів і ін.), відображають специфіку сільськогосподарського виробництва. Це обумовлює деякі особливості їх аналізу.

Разом з тим слід зауважити, що в сільському господарстві більше, ніж у промисловості, однотипних підприємств, які здійснюють виробництво приблизно в однакових природно-кліматичних умовах. Тому на відміну від промислових підприємств тут можна більш широко застосовувати міжгосподарський порівняльний аналіз в контексті фінансового. Це дає можливість точніше оцінити фінансові результати господарської діяльності, виявляти передовий досвід інших аграрних підприємств.

Наявність широкої бази для порівняння як в межах окремого підприємства, так і в масштабах району, області дає можливість частіше використовувати в аналізі такі прийоми: співставлення паралельних і динамічних рядів, аналітичні групування, кореляційний аналіз, багатовимірний порівняльний аналіз і інші.

Специфіка сільськогосподарського виробництва значно впливає на інші організаційні та методичні підходи у фінансовому аналізі аграрних підприємств. Так є ряд підприємств, які отримують виручку від реалізації із різною періодичністю: від реалізації молока – щоденно; від реалізації овочів – щодакдно; від реалізації зерна – один або декілька разів на рік. В таких умовах отримання доходів сільськогосподарськими підприємствами виникає специфічна необхідність проводити аналіз фінансових результатів, грошових потоків, ефективності використання фінансових ресурсів щоденно, щодакдно, шоквартально і, на кінець, щорічно, що не завжди необхідно в інших галузях економіки.

Як показує практика оцінки кредитоспроможності позичальників банками щодо сільськогосподарських підприємств збільшується перелік вагомих в аналізі показників [1]. Причина цього пов'язана саме із найбільшою ризикованістю аграрного бізнесу, яка впливає із непередбачуваності природних умов (катастрофічні ризики природного походження).

З цього виходить, що і оцінка підприємницьких ризиків в контексті фінансового аналізу є більш трудомісткою саме в сфері сільськогосподарського виробництва у порівнянні з іншими галузями національної економіки. З ризиками в свою чергу пов'язаний аналіз ефективності прийняття інвестиційних рішень, адже вимоги до інвестиційних бізнес-планів в сфері аграрного бізнесу найжорсткіші, що пов'язано із підвищеним ступенем ризикованості.

Як бачимо, майже по всіх напрямках фінансового аналізу в сільськогосподарському виробництві спостерігається підвищена трудомісткість в роботі аналітика, а від так, вона вимагає автоматизованого обробітку інформації в контексті комплексного програмного забезпечення управління сільськогосподарським підприємством. Однак це тема наступних наших наукових публікацій.

Висновки. Виходячи з проведеного дослідження можна сформулювати наступні висновки:

- на сьогоднішній день недостатньо наукової та навчально-методичної літератури по фінансовому аналізу у сфері сільського господарства;

- для сільськогосподарського виробництва характерні певні особливості: сезонність виробництва, вплив природно-кліматичних умов, неспівставність технологічного процесу виробництва із робочим періодом, наявність особливого засобу виробництва – землі, неспівставність товарної і валової продукції, вплив біологічних законів на результати діяльності сільськогосподарських підприємств;

- головна специфічність фінансового аналізу в сільськогосподарському виробництві, виходячи з особливих характеристик цієї галузі, полягає в більшій трудомісткості роботи аналітика, яка вимагає автоматизованого обробітку інформації в контексті комплексного програмного забезпечення управління сільськогосподарським підприємством.

Специфічні характеристики сільськогосподарського виробництва, висвітлені в даному дослідженні повинні бути враховані як в методичних розробках для студентів аграрних вищих учбових закладів освіти, які вивчають фінансовий аналіз, так і в науковому обґрунтуванні методики проведення внутрішнього та зовнішнього фінансового аналізу на конкретному підприємстві, яке здійснює сільськогосподарське виробництво.

Список використаної літератури

1. Березовик В.М. Проблеми оцінки кредитних ризиків при кредитуванні комерційними банками підприємств-сільгосптоваровиробників/ Український інвестиційний журнал. – №2–3. – 2002. – С.40–46.

2. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств: Навч.посіб. – К.:КНЕУ, 2004. – 365с.

3. Нелеп В.М. Планування на аграрному підприємстві: Підручник. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К.:КНЕУ, 2004. – 495с.